

Förläggarna Del 4 (4)

Bilden föreställer Viskafors vattenfall omkring år 1860.

Även i förläggarnas affärsbestyr finns samma kluvenhet. Så här har en kännare berättat att ett affärsbesök i Borås på stadens torgdagar kunde gå till : "På en gång höres ett högröstat samtal och muntert skratt i hörnet vid Hedenlunds, och mångas blickar vändas åt detta håll. Det är ett sällskap unga förläggare och bokhållare från Mark och Kind. De komma från en god frukost hos Rydbergs, där ostronen nedsköljts med åtskilliga buteljer rödvin och sherry. De äro in high spirits, bomullen har fallit några pence, och man hoppas på bättre tider . . . Kommer så middagen . . . Den inländska marknaden blir de unga merkurisönerna för trång, de röra sig på världsmarknaden . . . Kring ett av småborden ha emellertid ett par förläggare av gamla stammen slagit sig ner. Deras dräkt är en blandning av den gamla marbodräkten och nutidens snitt. För gubben med de höga blankklädersskaften, kortbyxorna och den långa rocken krusa alla. De skaka betänksamt på huvudet och tala om de gamla goda tiderna, "då folk kunde tjäna en styver och behålla 'n".

Det söps alltså mycket också i Sjuhäradsbygdens affärsliv. Som för många andra blev det ibland för mycket och man försökte ändra livsstil. Bland allmogen tog detta ofta vägen till läseriet. Drag av bygdens hoofianska vardagsmoral märks även inom förläggargruppen: så berömde sig en av förläggarnas föräldrar att aldrig i sitt liv ha burit en bomullstråd! Och även när förläggarnas hustrur och döttrar uppträdde i de dyraste lyxtyger i övrigt täcktes deras huvuden alltid av Marboduken. Paradoxalt nog sågs bomullen, bygdens ekonomiska grundbult under första halvan av 1 800-talet, av många som ett ont, ett ont som slagit sönder det gamla linnesamhällets moral. Även en man som Sven Erikson var anfäktad av

hoofianismen. Sven och hustrun greps cirka 1841 av "en extrem exaltation".³²⁸ Efter en tid lade sig visserligen känslorna men 1859 var det en schartauansk präst Erikson anställde vid Rydboholm. Även förläggarna kände av 1860-talets ekonomiska depression.

En del av dem började då söka nya vägar, som P. A. Åkerlund och Anders Andersson i Fritsla som övergick till fabriksverksamhet och 1869 tillsammans bildade Borås väveribolag. Också Ingmar Larssons förläggarrättlingar kom med tiden att finansiera huvuddelen av Borås fabriksetableringar under 1800-talets sista årtionden och deras kapital blev ännu senare grundplåtar för storindustrier som Gamlestaden, Volvo och SKF i Göteborg.